

DELİKTAŞ / TÜRKİYE KARARI
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM
DELİKTAŞ / TÜRKİYE DAVASI
(Başvuru no. 25852/18)

KARAR

6 § 1 maddesi (cezai yönü) • Sözlü duruşma • Bölge Adliye Mahkemesinin başvuranın duruşma yapılmasına yönelik talebini ele almaksızın duruşma yapmamaya karar vermesi • İstinaf mahkemesinin başvuranın davasını hem esastan hem usulden incelemeye çağırılması ve başvuranın suçluluğu veya suçsuzluğu hakkında tam bir değerlendirme yapmasının gerekmesi • İncelenecek meselelerin duruşma yapılması ihtiyacını en baştan ortadan kaldıracak nitelikte olmaması • Mahkeme önünde sözlü duruşma yapılmamasını haklı kılan herhangi bir koşulun bulunmaması

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

STRAZBURG

12 Aralık 2023

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

Deliktaş / Türkiye davasında,

Başkan,

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler,

Jovan Ilievski,

Pauliine Koskelo,

Saadet Yüksel,

Lorraine Schembri Orland,

Frédéric Krenc,

Davor Derenčinović,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

bir Türk vatandaşı olan Yunus Deliktaş'ın ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ("AİHM" veya "Mahkeme") İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, 3 Mayıs 2018 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine yapmış olduğu başvuruyu (no. 25852/18);

istinaf aşamasında duruşma yapılmaması nedeniyle ceza yargılamalarının adil olmadığı iddiasına ilişkin şikâyetlerin Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesi ve başvurunun geri kalanının kabul edilemez bulunması kararını;

ve tarafların beyanlarını dikkate alarak, 21 Kasım 2023 tarihinde yapılan kapalı müzakereler sonucunda, aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuru, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamında, istinaf aşamasında duruşma yapılmaması nedeniyle başvuran aleyhine ceza yargılamalarının adil olmadığı iddiasına ilişkindir.

OLAY VE OLGULAR

2. Başvuran, 1983 doğumlu olup Malatya'da ikamet etmektedir. Başvuran, Malatya Barosuna bağlı Avukat B. Banazlı tarafından temsil edilmiştir.

3. Hükümet ise kendi görevlisi olan Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

4. Dava konusu olaylar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

İ.RÜŞVET İSTEDİKLERİ GEREKÇESİYLE BAŞVURAN VE DİĞER KİŞİLER HAKKINDA YAPILAN İDARİ ŞİKÂYET

5. F.S. ve kardeşi R.S. 25 Ekim 2015 tarihinde Aladağ Orman İdare İşletme Müdürlüğüne bağlı Çaydurt Orman İşletme Şefliğine, ilgili zamanda her biri orman muhafaza memuru olan M.Ç., S.Ş., İ.Y. ("memurlar") ve başvuran

DELİKTAŞ / TÜRKİYE KARARI

hakkında rüşvet suçuyla bağlantılı olarak şikâyetçi olmuşlardır. R.A. ve S.Ç. (söz konusu Müdürlüğün idarecileri) tarafından düzenlenen resmi tutanağa göre, F.S. 22 Ekim 2015 akşamı traktörünün römorkunda kardeşiyle birlikte odun taşıdıkları sırada devriye nöbetinde olan memurlar ve başvuranla karşılaştıklarını beyan etmiştir. Bu şahıslar kendisi ve kardeşini orman emvalinin nereden edinildiğini incelemek için durdurmuş ve emval hakkında resmi tutanak tutup traktöre el koyacaklarını söylemişlerdir. F.S. ayrıca memurlar ve başvuranın amirlerine telefon edip kendi aralarında konuştuktan sonra memur S.Ş.'nin kendisine 2.000 Türk lirası (TRY) (ilgili tarihte yaklaşık 629 avro (EUR)) karşılığında gitmesine izin vereceklerini söylediğini ifade etmiştir. F.S. bunun yerine onlara bir koyun teklif ettiğinde memur İ.Y. 2.000 Türk lirasında ısrarcı olmuş, memur M.Ç. ise bunun yerine 1.000 Türk lirası ödemesini söylemiştir. F.S. kendilerine parayı evden alıp getireceğini söyleyerek, anayolun yakınında buluşmayı önermiştir. Akabinde anayol yakınında buluştuklarında F.S. memur S.Ş.'ye 400 Türk lirası vermiş ve paranın geri kalanını başka bir gün vereceğini söylemiştir.

II.RÜŞVET İDDİALARINA İLİŞKİN İDARİ TAHKİKAT

6. F.S., R.S., başvuran, (olay günü devriye gezdikleri kamyonun şoförü olan) M.G., amirleri R.A. ve S.Ç. ile (Çaydurt testere deposunda görevli bir orman muhafaza memuru olan) B.C. Kasım 2015'de farklı tarihlerde, Bolu Orman Bölge Müdürlüğü tarafından olaya ilişkin olarak başlatılan idari tahkikat kapsamında bir muhakkike ifade vermiştir. Başvuran 24 Kasım 2015 tarihli ifadesinde, diğer memurlarla birlikte F.S. ve R.S.'yi durdurduklarını ve römorku incelemek üzere kamyonu indiklerini belirtmiştir. Başvuran, hava karanlık olduğundan memurların kendisinden bir el feneri istemeleri üzerine feneri götürdüğünü belirtmiştir. Başvuranın ifadesine göre, yapılan inceleme üzerine memurlar orman emvalinin yasa dışı olarak elde edilmiş olabileceğinden şüphelenmiş ve memurlar M.Ç. ve S.Ş. amirleri S.Ç.'yi telefonla arayarak nasıl bir yol izleneceğine dair talimatlarını sormuştur. Fakat başvuran o aşamada kamyonu geri dönmüş olduğunu ve şoför M.G. ile oturduğunu, memurlar ile F.S. ve R.S. arasında ne yaşandığına tanık olmadığını iddia etmiştir. Başvuran ayrıca, daha sonra traktörün olay yerinden ayrıldığını, akabinde kamyonu ana yol yakınındaki bir yere sürdüklerini ve burada memur S.Ş.'nin kamyonu inip F.S.

DELİKTAŞ / TÜRKİYE KARARI

ile buluştuğunu beyan etmiştir. Başvuran, bu noktada memur M.Ç.nin M.G.den kamyonu bir kilometre uzaklıktaki terk edilmiş bir taş ocağına sürmesini istediğini ve kısa bir süre sonra geri dönerek memur S.Ş.'yi aldıklarını belirtmiştir.

7. B.C. 18 Kasım 2015 tarihinde aynı idari tahkikat kapsamında tanık sıfatıyla verdiği ifadesinde, 26 Ekim 2015 tarihinde F.S.nin Çaydurt orman emvali deposuna geldiğini, kendisinden memur M.Ç.nin cep telefonu numarasını istediğini ve memurlar S.Ş., İ.Y. ve başvuranın nerede olduğunu sorduğunu belirtmiştir. B.C. ifadesinde, F.S.nin tüm memurlar hakkında bilgi istemesinin, niyetinin ne olduğu hakkında kendisinde şüphe uyandırdığını belirtmiştir. B.C. akabinde bu hususu F.S.ye belirttiğinde, F.S.nin kendisine dört gün önce meydana gelen olayı anlattığını, memurları aramasının nedeninin traktörüne el konulmaması için anlaşılan miktarın geri kalanını kendilerine ödemek olduğunu açıkladığını ifade etmiştir.

8. B.C. ayrıca, 27 Ekim 2015 tarihinde M.G.'nin olayı kendisine tekrar anlattığını, başvuranın kamyonda kaldığını fakat memurların daha sonra başvurana 100 Türk lirası (ilgili zamanda yaklaşık 31.45 avro) verdiklerini ifade etmiştir. B.C. başvuranın memurlara kendisine neden para verdiklerini sorup sormadığı konusunu M.G.ye sorduğunu, M.G.nin de başvuran hakkında “eşek değil ya anlamıştır” şeklinde yanıt verdiğini belirtmiştir.

III. BOLU AĞIR CEZA MAHKEMESİ ÖNÜNDEKİ CEZA YARGILAMALARI

9. Bolu Cumhuriyet savcısı, 22 Ekim 2015 tarihli olaya ilişkin olarak memurlar, başvuran ve F.S. aleyhine düzenlediği ve 12 Şubat 2016 tarihinde Bolu Ağır Ceza Mahkemesine sunduğu iddianamesinde, memurları ve başvuranı Türk Ceza Kanunu'nun 252. maddesi kapsamında rüşvet almakla ve F.S.'yi aynı madde kapsamında rüşvet teklif etmekle itham etmiştir.

10. 21 Nisan 2016 tarihinde görülen ilk duruşmada, başvuran, memurlar ve F.S. sanık sıfatıyla; M.G., B.C., R.A. ve S.Ç. tanık sıfatıyla ifade vermiştir. F.S. önceki ifadelerini büyük ölçüde yinelemiş ve başvuranın kendisi ile diğer memurlar arasındaki pazarlığa tanık olmakla birlikte Cumhuriyet savcısının emri olmaksızın traktöre el koyamayacaklarını söylediğini belirtmiştir. F.S.ye göre başvuran, diğer memurların eylemlerine doğrudan katılmamış ve “para olayının”

DELİKTAŞ / TÜRKİYE KARARI

dışında kalmıştır. F.S. ayrıca, başvuranın daha sonrasında rüşvetten pay alıp almadığını bilmediğini beyan etmiştir. F.S. başvuranın pazarlık sırasında kamyonun içerisinde olmadığını, etrafta gezindiğini ifade ettiğinde başvuran itiraz ederek kamyonun içinde olduğunu ve F.S. ile diğer memurlar arasında geçen herhangi bir tartışma veya pazarlık duymadığını iddia etmiştir. Tanık M.G. olay sırasında başvuran ile birlikte kamyonun içinde oturduklarını ve memurlara el feneri vermek için araçtan inmiş olduklarını belirtmiştir. M.G. kendisinin derhal kamyona döndüğünü, başvuranın ise üç ila beş dakika memurların yanında bulunduğunu belirtmiştir. Tanık B.C. önceki ifadesini yinelemiş, ilaveten 26 Ekim 2015 tarihinde F.S.nin kendisine tek tek isimlerini belirttiği memurların ve başvuranın yerini sorduğunu ifade etmiştir. Bu noktada tanık M.G. söz alarak diğer memurların başvurana para vermediğini belirtmiş ve ayrıca, başvuranın da dahlinin olduğu iddia edilen ve 100 Türk lirası tutarında bir ödemeye ilgili olan farklı bir olay hakkında B.C. ile konuştuğunu beyan etmiştir. Başvuran ve memurlar, yargılamayı yürüten mahkeme önündeki ifadelerinde rüşvet aldıklarını kabul etmemişlerdir.

11. Bolu Ağır Ceza Mahkemesi 29 Kasım 2016 tarihinde, F.S.nin olaylara ilişkin olarak Aladağ Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı Çaydurt Orman İşletme Şefliğine yaptığı ilk anlatımı (bk. yukarıda 5. paragraf) kararına geniş ölçüde esas alarak, F.S. haricindeki sanıkları rüşvet kabul etmekten mahkûm etmiş ve kendilerine üç yıl, dört ay hapis cezası vermiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, F.S. hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, başvuranın diğer memurlarla birlikte hareket etmediği ve olay sırasında M.G. ile kamyonun içinde kaldığı yönündeki iddialarına ilişkin olarak, M.G.nin memurlar F.S. ile ilk konuştuğunda başvuranın yanlarında olduğunu belirttiğini ve kendisi ile başvuranın memurlara el feneri vermesinden sonra başvuranın bir süre daha memurlarla birlikte kaldığını beyan ettiğine dikkat çekmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme devamla, tanık B.C.nin M.G.nin kendisine memurların başvurana 100 Türk lirası verdiğini söylediğini beyan ettiğini belirtmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, F.S.nin kendisinden para istendiği sırada başvuran dâhil tüm memurların orada olduğunu da beyan ettiğini kaydetmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme son olarak, B.C.nin F.S.nin

kendisine başvuran dâhil her bir memurun nerede olduğunu sorduğu yönündeki ifadelerine önem atfederek, başvuranın iş yerinde bulunması halinde rüşvetin geri kalan kısmını alacağı zira F.S.nin bu parayı olaya dâhil olmayan bir kişiye vermesinin mantık dışı olacağı görüşünü benimsemiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme yukarıda belirtilen hususların ışığında başvuranın rüşvet olayına dâhil olmadığı iddiasını reddetmiştir.

IV. ANKARA BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ ÖNÜNDEKİ YARGILAMALAR

12. Başvuranın avukatı M.Y.T. 17 Ocak 2017 tarihinde, diğer hususların yanı sıra müvekkilinin kendisine isnat edilen suçu işlediğini gösterebilecek hiçbir somut delilin bulunmadığını zira kendisinin rüşvet aldığı yönünde hiçbir kişi tarafından inandırıcı bir iddiada bulunulmadığını belirterek müvekkili hakkındaki mahkûmiyet kararına karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bu bağlamda avukat, memurlar ve F.S. konuşurken başvuranın şoför M.G. ile birlikte kamyonun içinde olduğunu ve başvuranın bu kişilerin ne konuştuğunu bilmediğini ileri sürmüştür. Başvuranın avukatı bu iddiayı desteklemek üzere, F.S.nin başvuranın memurların eylemlerine katılmadığını ve “para olayının” dışında kaldığını açıkça beyan ettiği ve ilaveten başvuranın rüşvet parasından pay alıp almadığını bilmediğini belirttiği ifadelerine dayanmıştır. Benzer şekilde avukat, M.G.nin başvuranın tüm süre zarfı boyunca kendisiyle birlikte kamyonun içinde oturduğunu, sadece memurlar el feneri istediğinde araçtan inip feneri verdiklerini ve ardından kamyonu döndüğünü beyan ettiği ifadelere de dayanmıştır. Ayrıca, B.C.’nin başvuranın olaydan sonra rüşvet parasından payını aldığı yönündeki beyanlarına ilişkin olarak avukat, M.G.nin (B.C.nin söz konusu olayı öğrenmesine vesile olan kişi) memurları başvurana para verirken görmediğini fakat kamyon içerisinde ne yaşandığını bilmediğini ifade ettiğini vurgulamıştır. Avukatın görüşüne göre, yargılamayı yürüten mahkemenin gerekçeli kararında M.G.’nin yargılamada dinlenen tanık ifadesine yer verilmemesi, davanın hatalı değerlendirilmesine sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla avukat, rüşvet suçunun ne maddi (*actus reus*) ne de manevi (*mens rea*) unsurunun oluştuğunu beyan ederek, bölge adliye mahkemesinden ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak davayı duruşmalı olarak yeniden incelemesini ve eğer bu mümkün olmazsa kararı

bozarak davayı yeniden görülmek üzere yargılamayı yürüten mahkemeye geri göndermesini talep etmiştir. Yukarıda belirtilen hususlara ilaveten, istinaf dilekçesinin ilk sayfasının sağ üst kısmında “duruşma taleplidir” ibaresi yer almıştır.

13. Başvuranın diğer avukatı S.B. de 17 Ocak 2017 tarihinde, diğer hususlar arasında yargılamayı yürüten mahkemenin kararının görgü tanıklarının ifadelerinden ziyade dolaylı delillere dayandığını ve dolayısıyla hukuka aykırı olduğunu ileri sürdüğü bir istinaf başvurusunda bulunmuştur. Avukat bu bağlamda, F.S.nin yargılama sırasında verdiği ve başvuranın olaya doğrudan katılmadığını ve “para olayının” dışında kaldığını belirttiği ifadesine vurgu yapmıştır. Avukat, F.S.nin ayrıca başvuranın olaya ve diğer memurların yaptığı talebe tanık olmakla beraber memurlara Cumhuriyet savcısı emri olmadan traktöre el koyamayacaklarını söylediğini ifade etmiştir. Avukat ayrıca, F.S.nin yargılamaların farklı aşamaları boyunca verdiği ifadelerin başvuranın rüşvet isteme olayına dâhil olmadığını gösterdiğine işaret etmiştir. Avukat benzer şekilde, F.S.nin muhakkike verdiği ilk ifadede söz konusu erkek şahıslar arasında sadece S.Ş.yi tanıdığını belirttiği göz önünde bulundurulduğunda, kendisinin ertesi gün tanımadığı bir kişiye paranın geri kalanını ödemek istemesinin tuhaf olacağına dikkat çekmiştir. Avukata göre, her hâlükârda, yargılamayı yürüten mahkemenin bu yöndeki tespitinin sağlam bir temeli yoktu. Avukat ayrıca, şoför M.G.nin başvuran ile birlikte diğer memurlara bir el feneri götürüp kamyona beraber döndükleri zaman haricinde başvuranın olayın büyük bölümü boyunca kamyonun içinde olduğunu beyan ettiği ifadelere atıfta bulunmuştur. Bununla beraber avukat, mahkeme başvuranın cezai anlamda yükümlü olduğuna karar verecek olursa mahkemeden, başvuranın olay esnasında sadece orada bulunması ve olaydaki pasif rolünün rüşvet suçunun maddi unsurunu oluşturduğu değerlendirilemeyeceğinden, suçu görevi kötüye kullanma olarak yeniden nitelendirmesini talep etmiştir. Yukarıda belirtilen hususlara ilaveten, istinaf dilekçesinin ilk sayfasının üst kısmının ortasında şu ibare yer almıştır: “duruşma taleplidir”.

14. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi 30 Mayıs 2017 tarihinde, sanıkların istinaf başvurularının reddedilmesi için herhangi bir usuli gerekçe olmadığını tespit ederek, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ("CMK") 280/1 (a) ve 286. maddeleri uyarınca istinaf başvurularını "esastan" reddetmiştir. İstinaf mahkemesi devamla, yargılamalar boyunca atılan adımların hukuka uygun olduğuna, delillerin gerekçeli kararda sıralanarak tartışıldığına, hâkimlerin vicdani kanaatinin dosyadaki bilgi ve belgelerle uyumlu olan ispatlanmış olgulara dayandığına, başvuruların kendilerine isnat edilen eylemleri işlediklerinin sabit olduğuna, ihtilaf konusu eylemlere karşılık gelen suç türünün doğru bir şekilde saptandığına ve cezanın doğru tayin edildiğine hükmetmiştir. Dolayısıyla istinaf mahkemesi yargılamayı yürüten mahkemenin kararında esasa veya usule ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık tespit etmediğinden, karara karşı yapılan istinaf başvurularını reddetmiştir.

15. Başvuran, hakkındaki mahkûmiyet kararının kesinleşmesi üzerine 30 Haziran 2017 tarihinde kamu hizmetinden çıkarılmıştır.

V. ANAYASA MAHKEMESİNE YAPILAN BİREYSEL BAŞVURU

16. Başvuran 10 Temmuz 2017 tarihli yazı ile Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuran bireysel başvurusunda diğer hususlar arasında, ulusal mahkemelerin kendisini mahkûm ederken gerekçeli karar vermediğini ve istinaf başvurusunun incelenmesi sırasında duruşma yapmadığını, bunun da Sözleşme'nin 13. maddesine aykırı olarak etkili soruşturma yürütülmediği anlamına geldiğini iddia ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

VI. BAŞVURANIN CMK'NIN 308/A MADDESİ KAPSAMINDAKİ OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLUNDAN YARARLANMA GİRİŞİMİ

17. Başvuran 20 Eylül 2017 tarihinde, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığından, yukarıda belirtilen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi kararının aynı Daire tarafından yeniden değerlendirilmesi ve bozulması istemiyle karara karşı itirazda bulunmasını talep ederek CMK'nın 308/A maddesinde öngörülen olağanüstü kanun yoluna başvurmuştur. Başvuran talebinde, duruşma yapılmamasından şikâyet etmeksizin esasen kendi adına yapılan istinaf başvurularında dile getirilen beyanları

yinelemiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı 11 Ekim 2017 tarihinde söz konusu talebi reddetmiştir.

VII. ANAYASA MAHKEMESİNİN KARARI

18. Anayasa Mahkemesi 27 Ekim 2017 tarihinde kararını vermiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararda başvuranın Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki şikâyetlerini (i) gerekçeli karar hakkına ilişkin iddia ve (ii) hakkındaki yargılamanın sonucunun haksız olduğu iddiası şeklinde iki başlık altında incelemiş ve şikâyetleri aşağıdaki nedenlerden ötürü açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur: Anayasa Mahkemesi (i) no'lu iddiaya ilişkin olarak, yargılamayı yürüten mahkemenin başvuran hakkında verdiği mahkûmiyet kararının yeterli gerekçe içerdiğini, davanın sonucu üzerinde etkili olabilecek tüm suçlamalar ve savunmaların tartışılması üzerine ve aleni bir duruşma sonucunda verildiğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, yargılamayı yürüten mahkemenin kararının ve bu karar için gösterilen gerekçelerin istinaf incelemesi sırasında onaylandığı dikkate alındığında, gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğinin açık olduğuna hükmetmiştir. Anayasa Mahkemesi (ii) no'lu iddiaya ilişkin olarak, başvuranın argümanlarının delil değerlendirmesi ve iç hukukun uygulanmasıyla ilgili olduğu; yerel mahkemelerin kararlarının bariz değerlendirme hatası veya keyfilik içermediği dikkate alındığında bu iddianın dördüncü derece mahkemesi şikâyeti mahiyetinde olduğu ve bu nedenle kabul edilemez bulunması gerektiği görüşünü benimsemiştir. Anayasa Mahkemesinin kararı 3 Kasım 2017 tarihinde başvurana tebliğ edilmiştir.

VIII. T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM MERKEZİNE SUNULAN DİLEKÇE

19. Başvuran 7 Şubat 2021 tarihinde e-posta yoluyla Türkiye Cumhuriyeti İletişim Merkezine (CİMER) aşağıdaki beyanını içeren bir talep yazısı göndermiştir:

“Sayın Cumhurbaşkanım, Allah size sağlık sıhhat versin. Ben bir komplo sonucunda [meslekten] atılan bir devlet memuruyum. ... Her namazda ve duada ne zaman bana sıra geleceğini ve adaletin ne zaman sağlanacağını hep içtenlikle düşündüm. Ortadan kaldırılmaya çalışılan milli duygularımın hiçbirinden ödün vermeden beş yıldır sabırla bekliyorum. Beş yıl önce [Mahkeme önünde] bir dava açtım. Dava kabul edildi. Dava Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı [önünde olup] başvuru numarası 25852/18'dir. [Mahkeme] dostane çözüm teklif etti [ve] ben

DELİKTAŞ / TÜRKİYE KARARI

devletimin tarafında olduğumu ortaya koymak istiyorum. Saygıdeğer devlet büyüklerimiz, sizlerden isteğim bu [meseleye] bir çözüm bulma konusunda bana yardımcı olmanızdır. Devletimin tarafında olduğumu bir kez daha yineleyerek, beş yıldır maruz kaldığım haksızlığı telafi etmenizi arz ederim.”

İLGİLİ HUKUKİ ÇERÇEVE

20. 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile kurulan bölge adliye mahkemeleri, 7 Kasım 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Adalet Bakanlığı kararı uyarınca 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyet göstermeye başlamıştır.

21. CMK’nın “Bölge adliye mahkemesinde inceleme ve kovuşturma” başlıklı 280. maddesi, başvuranın istinaf başvurusunun incelendiği zamanda geçerli olduğu haliyle aşağıdaki gibidir:

“(1) Bölge adliye mahkemesi, dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri inceledikten sonra;

(a) İlk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığını, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğunu saptadığında istinaf başvurusunun esastan reddine, 303 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (c), (d), (e), (f), (g) ve (h) bentlerinde yer alan ihlallerin varlığı hâlinde hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine;

(b) İlk derece mahkemesinin kararında 289 uncu maddede belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin bulunması hâlinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine;

(c) Diğer hâllerde, gerekli tedbirleri aldıktan sonra davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına karar verir.

(2) Duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddeder veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurar.”

22. CMK’nın “Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi” başlıklı 308/A maddesi, ilgili zamanda geçerli olduğu haliyle aşağıdaki gibidir:

“Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, re’sen veya istem üzerine, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde kararı veren daireye itiraz

DELİKTAŞ / TÜRKİYE KARARI

edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz. (...) Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı itirazı incelemek üzere ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderir. (...) Kurulun verdiği kararlar kesindir.”¹

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I.SÖZLEŞME’NİN 6 § 1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

23. Başvuran, duruşma talebinde bulunmuş olmasına rağmen istinaf mahkemesinin duruşma yapmaması nedeniyle adli yargılanmadığından şikâyet etmiştir. Sözleşme’nin 6 § 1 maddesinin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“Herkes davasının, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından ... kamuya açık olarak [adil bir şekilde] görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

1. Başvuru Hakkının Kötüye Kullanıldığı İddiası Hakkında

24. Hükümet, başvuranın dostane çözüm müzakerelerinin gizliliğine saygı gösterme yükümlülüğünü açıkça ihlal ettiğini zira CİMER’e gönderdiği bir e-postada bunlara değindiğini ileri sürerek, Mahkemeyi başvuru hakkının kötüye kullanıldığı gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez bulmaya davet etmiştir. Hükümet, söz konusu e-postada başvuranın “Mahkeme tarafından başlatılan dostane çözüm sürecine olumlu baktığını ve Hükümetin zararını tazmin edip etmeyeceği [hakkında] bilgi talep ettiğini” belirtmiştir (bk. yukarıda 19. paragraf).

25. Başvuran, bu hususta yorum yapmamıştır.

26. Mahkeme, Sözleşme’nin 39 § 2 maddesi ve Mahkeme İç Tüzüğü’nün 62 § 2 maddesi uyarınca dostane çözüm sağlanmasına yönelik müzakerelerin gizli olduğunu hatırlatmaktadır. Gizlilik kuralı mutlak ve ne kadar ayrıntının açıklandığının münferit olarak değerlendirilmesine izin vermemektedir (bk. *Ausad Valimised MTÜ/Estonya* (k.k.), no. 40631/14, § 18, 27 Eylül 2016, bu kapsamda atıf yapılan diğer kararlar). Nitekim tarafların dostane çözüm müzakerelerine

¹ Kararın Türkçe tercümesinde orijinal kanun maddesi esas alınmıştır; zira İngilizce metinde ilgili madde şu ifadeyi karşılayacak şekilde çevrilmiş olup, hata içermektedir: “Yargıtay ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, re’sen veya istem üzerine, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde kararı veren daireye itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz. Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse itirazı reddeder. İtirazın reddine ilişkin kararlar kesindir.”

ilişkin bilgileri medya aracılığıyla, önemli sayıda kişi tarafından okunması muhtemel bir yazı vasıtasıyla veya başka herhangi bir surette alenileştirmesi Sözleşme'nin 39 § 2 maddesi ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 62 § 2 maddesi ile yasaklanmıştır (bk. *Tsonev/Bulgaristan* (k.k.), no. 44885/10, § 26, 8 Aralık 2015). Gizlilik kuralının ihlal edilmesi belirli koşullar altında başvuru hakkının kötüye kullanımı gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna kanaat getirilmesini haklı kılabilir (bk. *Eskerhanov ve Diğerleri/Rusya*, no. 18496/16 ve diğer 2 başvuru, § 24, 25 Temmuz 2017 ve bu kapsamda atıf yapılan diğer kararlar).

27. Bununla birlikte, söz konusu kural daima, müzakereler sırasında sağlanan bilgilerin ifşa edilmemesini ve alenileştirilmemesini sağlayarak (bk. *Čapský ve Jeschkeová/Çek Cumhuriyeti* (adil tazmin), no. 25784/09 ve 36002/09, § 18, 9 Şubat 2017) ve taraflar ile Mahkemeyi olası baskılara karşı koruyarak (bk. *Miroľubovs ve Diğerleri/Letonya*, no. 798/05, § 68, 15 Eylül 2009) dostane çözüme varılmasına imkân verme biçimindeki genel amacı ışığında yorumlanmalıdır.

28. Mahkeme somut davada başvuranın medyaya dostane çözüm müzakereleriyle ilgili olarak teklif edilen miktar veya müzakerelerle ilgili diğer spesifik bir bilgi açıklamadığını kaydetmektedir. Ayrıca Hükümet, başvuranın herkesin doğrudan elektronik olarak talep veya şikâyetlerini sunabileceği CİMER adlı elektronik portal aracılığıyla sunduğu talebin çok sayıda kişi tarafından okunduğunu veya okunmasının muhtemel olduğunu ileri sürmemiştir. Mahkeme de bu olasılıkların somut davada gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit edecek konumda değildir. Son olarak, başvuranın talebinin önce Adalet Bakanlığına ve akabinde ona bağlı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına iletildiği dikkate alındığında, Mahkemenin talebin alenileştirildiği sonucuna varması mümkün değildir.

29. Mahkeme, gizlilik kuralının her türlü ihlalinin ve bunun başvuru üzerinde doğurabileceği sonuçların ciddi mahiyetinin farkındadır. Fakat başvuranın gizlilik kuralını ihlal edip etmediği konusunda herhangi bir tutum almaksızın ve yukarıdaki mülahazaların yanı sıra başvuranın Devlete ait bir elektronik portal yoluyla sunulan ve akabinde Adalet Bakanlığına iletilen bir elektronik mesajda dostane çözüm müzakerelerinin ayrıntısına girmediği fakat

aldığı dostane çözüm teklifinin varlığına ve bunu kabul etme konusundaki istekliliğine değindiğini dikkate alarak Mahkeme, başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesinin orantısız olacağı kanaatindedir (bk. *Lesnina Veletrgovina d.o.o./Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti* (k.k.), no. 37619/04, 2 Mart 2010, ve karşılaştırınız *Hadrabová ve Diğerleri/Çek Cumhuriyeti* (k.k.), no. 42165/02 ve 466/03, 25 Eylül 2007). Dolayısıyla, Hükümetin ilk itirazı reddedilmelidir.

2. *Başvurunun Açıkça Dayanaktan Yoksun Nitelikte Olduğu İddiası Hakkında*

30. Hükümet başvuranın istinaf başvurusunda, neden istinaf aşamasında duruşma yapılmasını istediğini açıklamadığını ve bu doğrultudaki talebinin yalnızca istinaf dilekçesinin üst sağ kısmında yazılı “duruşma taleplidir” ibaresiyle sınırlı olduğunu ileri sürmüştür. Esasen başvuran söz konusu talebi için Anayasa Mahkemesi veya Mahkeme önünde herhangi bir gerekçe göstermediği gibi, istinaf başvurusunda belirli tanıkların yeniden dinlenmesini de talep etmemiştir. Dolayısıyla Hükümet, Mahkemenin başvuranın Yüksek Mahkeme önünde sözlü beyanda bulunma fırsatı tanınmasına ilişkin talebini desteklemek üzere herhangi inandırıcı bir argüman sunmadığını tespit ettiği *Furuholmen/Norveç* ((k.k.), no. 53349/08, 18 Mart 2010) kararı ışığında, somut başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

31. Hükümet ayrıca, başvuranın Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığından Ankara Bölge Adliye Mahkemesi kararına itiraz etmesini talep etmek suretiyle CMK’nın 308/A maddesinde öngörülen hukuk yoluna başvurmuş olmasına rağmen, duruşma yapılmamasına ilişkin herhangi bir itirazda bulunmadığını belirtmiştir. Hükümetin görüşüne göre, söz konusu hukuk yolu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz yetkisini düzenleyen CMK’nın 308. maddesindeki hukuk yoluna benzerdir ve duruşma yapılmamasına ilişkin itirazda bulunulmamış olması, başvuranın davasının incelenmesinde duruşma yapılmasına yönelik talebini geri çektiği anlamına gelmektedir. Hükümet yukarıdaki hususların ışığında, Mahkemeyi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulmaya davet etmiştir.

32. Hükümetin argümanının ilk kısmına, yani başvuranın istinaf başvurusunda duruşmayı gerekli kılan sebepleri belirtmediği hususuna ilişkin olarak Mahkeme, başvuranın istinaf nedenlerinin, diğer hususlar arasında, yargılamayı yürüten mahkemenin tespit ettiği ve başvurunu rüşvet almaktan mahkûm ettiği kararının merkezinde yer alan olgulara itiraz etmeye yönelik olduğunu kaydetmektedir. Ayrıca, başvuran istinaf başvurusunda söz konusu suçu işlemediğini açıkça beyan etmiştir. İstinaf dilekçesinin üst kısmına duruşma talebi ibaresinin konulmasının Türkiye’de ceza davalarında olağan uygulama olduğu hususuna Mahkeme önünde taraflarca itiraz edilmediği de dikkate alınmalıdır. Fakat Mahkeme, başvuranın duruşma talebini gerekçelendirip gerekçelendirmediği tespit edilirken istinaf başvurusunun bir bütün olarak ele alınarak yorumlanması gerektiği görüşündedir.

33. Aksi yönde karar verilmesi, başvuranın mevcut davada ileri sürdüğü şikâyetin konusunu oluşturan tek açıklamanın onun adına sunulan istinaf dilekçelerinin ilk sayfasının üst kısmındaki yazılı ibareler olması nedeniyle Mahkemenin sadece söz konusu ibareleri değerlendireceği anlamına gelecektir. Bu da 6 § 1 maddesindeki güvenceleri hayali kılma riski olan fazlasıyla kısıtlayıcı bir yaklaşım teşkil edecektir (bk. bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Akdağ/Türkiye*, no. 75460/10, §§ 48-61, 17 Eylül 2019). Her hâlükârda Mahkeme, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin başvuranın istinaf aşamasında duruşma yapılması talebini incelemeleri kendilerinden talep edildiğinde, başvuranın söz konusu talebini detaylandırmadığı (bk. *Mirčetić/Hırvatistan*, no. 30669/15, § 24, 22 Nisan 2021) veya tanıkların dinlenmesini talep etmediği iddialarına önem atfetmek bir yana bu iddialara hiç değinmediklerini kaydetmektedir. Yukarıdakilerin ışığında Mahkeme, Hükümetin bu husustaki iddiasının savunulabilir olmadığı kanaatine vararak bu iddiayı reddetmiştir.

34. Hükümetin itirazının ikinci kısmına, yani başvuranın duruşma talebini CMK’nın 308/A maddesi kapsamındaki başvurusunda yinelemediği gerekçesiyle söz konusu talebi geri çektiği iddiası hakkında Mahkemenin görüşleri aşağıdaki gibidir. Öncelikle Mahkeme, CMK’nın 308/A maddesinde Hükümet tarafından da doğru bir şekilde belirtildiği üzere CMK’nın 308. maddesi kapsamındakine benzer

bir olağanüstü kanun yolu öngörüldüğünü vurgulamaktadır. Mahkeme, CMK'nın 308. maddesinde öngörülen hukuk yolunun kullanımının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının takdirine bağlı olması nedeniyle kişiler tarafından doğrudan ulaşılabilir olmadığını ve dolayısıyla Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi bakımından etkili bir hukuk yolu olmadığını hâlihazırda tespit etmiştir (bk. *Akçiçek/Türkiye* (k.k.), no. 40965/10, 18 Ekim 2011). Benzer mülahazalar CMK'nın 308/A maddesinde tanımlanan hukuk yolu için de geçerli olup, Mahkeme bu maddede öngörülen usulün Sözleşme'nin 35 § 1 maddesine göre etkili bir hukuk yolu olmadığını saptamıştır. Dolayısıyla, başvuranın duruşma yapılmamasına ilişkin şikâyetinde bulunmamış olması Mahkemenin somut davadaki incelemesi üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir; zira her hâlükârda başvuran söz konusu şikâyeti Ankara Bölge Adliye Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürmek suretiyle bu şikâyet bakımından iç hukuk yollarını tüketmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, Hükümetin itirazını reddetmiştir (karşılaştırınız *Boz/Türkiye* (k.k.), no. 7906/05, 9 Aralık 2008, ve *Seliwiak/Polonya*, no. 3818/04, § 46, 21 Temmuz 2009).

35. Mahkeme, başvurunun Sözleşme'nin 35. maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle de bağdaşmadığı kanaatindedir. Dolayısıyla Mahkeme, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların Beyanları

36. Başvuran şikâyetini yinelemiştir.

37. Hükümet, başvuran ve avukatının ilk derece mahkemesi önündeki duruşmalara katıldıklarını, dolayısıyla özellikle diğer sanıklar ve tanıkların ifadeleri bakımından başvuranın kendisini hem bizzat, hem de temsilcisi vasıtasıyla savunabildiğini ileri sürmüştür. Hükümet ayrıca, Cumhuriyet savcısının da istinaf incelemesine çağrılmadığını ve dolayısıyla silahların eşitliği ilkesinin tüm aşamalarda gözetildiğini belirtmiştir.

38. Hükümet, daha da önemli bir husus olarak, ilk derece mahkemesinin başvuranı rüşvet suçundan mahkûm etme kararının yeterince gerekçelendirildiğini ve savunma makamının argümanlarının kararda her açıdan usulünce ele alındığını

belirtmiştir. Hükümet bu hususun, Mahkemenin başvuranın mahkûmiyeti için yeterli gerekçeler sunulmadığına dair Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki şikâyetinin kabul edilebilir olmadığına yönelik olarak -Hükümete somut başvurunun bildirildiği tarihte Mahkeme İç Tüzüğü'nün 54 § 3 maddesi uyarınca verdiği- kararıyla da doğrulandığını belirtmiştir. Hükümet bu minvalde, Bölge Adliye Mahkemesinin kararını başvuranın duruşma talebini ele almaksızın verdiğinin iddia edilemeyeceğini ileri sürmüştür.

39. Hükümet ayrıca, başvuranın istinaf başvurusunda yargılamayı yürüten mahkeme tarafından tespit edilen olgular hakkında herhangi bir itirazda bulunmaması nedeniyle somut davada duruşma yapılmasına gerek olmadığını ileri sürmüştür. Hükümet esasında başvuranın sadece, yargılamayı yürüten mahkemenin mahkûmiyetine esas suçun hukuki nitelendirilmesinde hataya düştüğünü, suçun daha ziyade görevi kötüye kullanmak olarak nitelendirilmesi gerektiğini iddia ettiğini belirtmiştir. Hükümetin görüşüne göre, başvuranın bu iddiası, eğer görevin kötüye kullanılması suçundan mahkûm edilseydi başvuranın mahkûmiyet kararına karşı istinaf başvurusunda bulunmayacağı anlamına gelmektedir. Hükümet son olarak, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesine incelenmek üzere sunulan istinaf başvurularının sayısını belirterek (2017 yılında 2.537, 2018 yılında 3.554 ve 2019 yılında 2.713), söz konusu mahkemenin her davada duruşma yapmasını beklemenin, Sözleşme'nin 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biri olan ceza davalarının makul süre içerisinde tamamlanması açısından büyük bir risk oluşturacağını iddia etmiştir. Dolayısıyla Hükümet, Mahkemeyi somut davada Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmeye davet etmiştir.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

(a) Genel ilkeler

40. Mahkeme istikrarlı bir şekilde, sözlü ve aleni duruşmanın 6 § 1 maddesinde güvence altına alınan temel ilkelerden birini teşkil ettiğine hükmetmiştir. Bu ilke, genel anlamda 6. maddenin gerekliliklerinin tamamını karşılayan bir ilk derece mahkemesinin varlığını gerektiren (bk. *Findlay/Birleşik Krallık*, 25 Şubat 1997, § 79, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1997-I) ve başvuranın davasını, diğer hususlar arasında, kendini savunmak üzere ifade verme, aleyhindeki ifadeleri dinleme ve tanıkları sorgulama veya çapraz

sorgulama imkânıyla birlikte “inceletme” hakkına sahip olduğu (bk. *Talabér/Macaristan*, no. 37376/05, § 23, 29 Eylül 2009) ceza yargılamaları bağlamında bilhassa önem arz etmektedir.

41. Bununla birlikte, duruşma yapma yükümlülüğü mutlak değildir (bk. *Håkansson ve Stureson/İsveç*, 21 Şubat 1990, § 66, A Serisi no. 171-A). Örneğin duruşma gerektiren güvenilirlik meselelerinin veya olaylara itirazın söz konusu olmadığı ve mahkemelerin tarafların beyanlarına ve diğer yazılı materyallere dayalı olarak davayı adil ve makul bir şekilde karara bağlayabileceği hallerde sözlü duruşma yapılması gerekli olmayabilir (bk. *Jussila/Finlandiya* [BD], no. 73053/01, § 41, AİHM 2006-XIV ile bu kapsamda yapılan diğer atıflar).

42. 6. maddenin istinaf/temyiz mahkemeleri önündeki yargılamalara uygulanma biçimi söz konusu olan yargılamaların özel niteliklerine bağlı olup, iç hukuk düzenindeki yargılamaların tamamının ve istinaf/temyiz mahkemesinin iç hukuktaki rolünün dikkate alınması gerekmektedir. İç hukuktaki istinaf/temyiz sisteminin mahiyeti, istinaf/temyiz mahkemesinin yetkilerinin kapsamı ve özellikle istinaf/temyiz mahkemesinin karara bağlayacağı meselelerin mahiyeti ışığında başvuranın menfaatlerinin bu mahkeme önünde ileri sürülme ve korunma biçimi göz önünde bulundurulmak koşuluyla, ilk derece yargıda aleni bir duruşmanın yapıldığı hallerde bu tür bir duruşmanın istinaf/temyiz aşamasında yapılmaması söz konusu yargılamaların özel nitelikleri tarafından haklı kılınabilmektedir (bk. *Botten/Norveç*, 19 Şubat 1996, § 39, *Derleme* 1996-I ile bu kapsamda yapılan diğer atıflar).

43. Dolayısıyla, istinaf/temyiz başvurusu sahibinin ilk derece mahkemesi önünde bizzat dinlenmiş olması koşuluyla istinaf veya temyiz mahkemesi tarafından bizzat dinlenme fırsatına sahip olmadığı hallerde dahi, istinaf/temyiz başvurusunun incelendiği yargılamalar ve esasa ilişkin meselelerden ziyade sadece usule ilişkin meselelerle ilgili olan yargılamalar 6. madde gerekliliklerini karşılayabilir. Ayrıca, istinaf/temyiz mahkemesi hem esas hem de usule ilişkin inceleme yapma konusunda tam yetkili olsa dahi, 6. madde aleni duruşma hakkını veya bir duruşma yapılması halinde duruşmada bizzat bulunma hakkını daima gerektirmemektedir (örneğin bk. *Sigurþór Arnarsson/İzlanda*, no. 44671/98, § 30, 15 Temmuz 2003). Alenilik koşulunun mahkemelere güvenin korunmasının

araçlarından biri olduğu şüphesizdir. Fakat ilk derece yargıda yürütülen yargılamayı müteakip yargılamaların aşamalarında aleni bir duruşma yapılmasına gerek olup olmadığı belirlenirken dikkate alınması gereken makul süre içerisinde yargılanma hakkı ve bununla bağlantılı olarak mahkemelerin önlerindeki işleri hızlı bir şekilde ele almaları gerekliliği gibi diğer mülahazalar da mevcuttur (bk. *Fejde/İsveç*, 29 Ekim 1991, § 31, A Serisi no. 212-C).

44. Fakat Mahkeme, bir istinaf/temyiz mahkemesinin bir davayı esastan ve usulden incelemesinin ve başvuranın suçluluğu veya suçsuzluğu hakkında tam bir değerlendirme yapmasının gerektiği hallerde, bu mahkemenin cezai suç teşkil ettiği belirtilen eylemi işlemediğini iddia eden sanığın bizzat verdiği ifadeyi doğrudan değerlendirilmeden söz konusu meseleler hakkında doğru bir şekilde karar vermesinin adil yargılanma bağlamında mümkün olmayacağına hükmetmiştir (bk. *Július Þór Sigurþórsson/İzlanda*, no. 38797/17, § 33, 16 Temmuz 2019, ve *Ekbatani/İsveç*, 26 Mayıs 1988, § 32, A Serisi no. 134). İstinaf/temyiz aşamasında sözlü duruşma yapılmaması pek çok ceza davasında ihlal tespit edilmesine yol açılmıştır (bk. yukarıda anılan *Talabér*, § 25 ile bu kapsamında yapılan diğer atıflar).

(b) Söz Konusu İlkelerin Somut Olaya Uygulanması

45. Mahkeme öncelikle, başvuranın ilk derece mahkemesi olan Bolu Ağır Ceza Mahkemesi önündeki yargılanmasında pek çok duruşma yapıldığını ve başvuran ile avukatlarının çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkeleri dâhil olmak üzere adil yargılama hakkının temel ilkelerinin gözetildiği yargılamaya hem katıldıklarını hem de bu yargılamada argümanlarını sunduklarını kaydetmiştir. Bununla birlikte, istinaf aşamasında duruşma yapılmamış ve başvuranın bu doğrultudaki talebi Ankara Bölge Adliye Mahkemesi tarafından yanıtı bırakılmıştır.

46. Bu nedenle Mahkeme, 20 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla faaliyete geçen ve ilk derece ceza mahkemeleri ile Yargıtay (Türkiye'deki eski iki aşamalı ceza mahkemeleri sisteminin temelini oluşturan mahkemeler) arasında yer alan yeni ikinci derece mahkemeleri olan bölge adliye mahkemeleri tarafından yürütülen temyiz incelemeleri bağlamında Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca kamuya açık duruşma yapılması gerekliliğini ilk kez değerlendirmeye davet edilmiştir.

47. Bu bağlamda Mahkeme, Türkiye'deki bölge adliye mahkemelerinin, ilk derece mahkemelerinin (asliye ceza mahkemeleri ve ağır ceza mahkemeleri) temyize elverişli karar ve hükümleriyle ilgili olarak esas ve usule ilişkin meseleleri inceleme yetkisine sahip olduğunu kaydetmiştir. Bir istinaf incelemesi bağlamında, bölge adliye mahkemeleri öncelikle istinaf başvurusunun kabul edilebilir olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir ön inceleme yapar ve kabul edilebilir olması halinde üç farklı karardan birini verebilir: (i) usul ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık tespit etmedikleri ve delillerin ve usul aşamalarının kusurlu olmadığı ve delillerin gerektiği gibi değerlendirildiği kanaatine vardıkları takdirde istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi; (ii) 303. maddenin 1. fıkrasının (c) bendinde sayılan ihlallerin varlığı halinde, hukuka aykırılığın düzeltilmesi yoluyla istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi; (iii) CMK'nın 289. maddesinde sayılan hukuka kesin aykırılık halinin varlığı durumunda, alt derece mahkemesinin kararının bozulmasına ve davanın yeniden görülmek üzere geri gönderilmesine karar verilmesi. Diğer tüm durumlarda, bölge adliye mahkemeleri davayı yeniden inceleyecek ve bu amaçla duruşma yapılması için gerekli adımları atacaktır.

48. Mahkeme'nin yerleşik içtihatlarıyla da ortaya konulduğu üzere, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesiyle, ilk derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklanan esas veya usule ilişkin meseleleri inceleme yetkisine sahip bir istinaf veya ikinci derece mahkemesinin önüne gelen her meselede otomatik olarak kamuya açık duruşma yapılması zorunluluğu getirilmemektedir. Bu mahkemeler önünde bir duruşma gerçekleştirilmesinin gerekli olup olmadığı sorusu, esasen, karar vermeye davet edildikleri ihtilafın niteliğine bağlıdır.

49. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi'nin, başvuranın davasını esas ve usul yönünden incelemeye davet edildiği ve daha sonra onadığı ilk derece mahkemesi kararını incelerken başvuranın suçlu veya masum olup olmadığı hususuna ilişkin olarak tam bir değerlendirme yapması gerektiği ortak bir kanıdır. Bu bağlamda, Mahkeme, Hükümet'in, başvuranın ilk derece mahkemesi tarafından tespit edilen olgulara itiraz etmemesi nedeniyle duruşma yapılmasına gerek olmadığı yönündeki görüşüne katılamamıştır; zira başvuran adına yapılan temyiz başvurularında, diğer hususların yanı sıra, başvuranın rüşvet suçuna karıştığı

hususuna açıkça itiraz edilerek, başvuranın mahkûmiyet kararı sorgulanmıştır (bk. yukarıdaki Ankara Bölge Adliye Mahkemesi önündeki yargılamalara ilişkin 12 ve 13. paragraflar).

50. Ayrıca, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi'nin incelemeye davet edildiği hususlar Mahkeme'nin bu konudaki içtihadına uygun olarak bir duruşma yapılmasını baştan engelleyecek nitelikte değildir. Zira, (i) başvuranın mahkumiyeti temel olarak ifadelere (bk. *Muttillainen / Finlandiya*, no. 18358/02, § 24, 22 Mayıs 2007) ve söylentiye dayalı delillere dayandırılmıştır; (ii) başvuran suçlu bulunduğu suçu işlediğini sürekli olarak reddetmiştir; ve (iii) başvuranın mahkumiyeti, hapis cezası ve kamu hizmetinden çıkarılması da dâhil olmak üzere, kendisi için ciddi sonuçların ortaya çıkmasını gerektirmiştir (bk. yukarıdaki 15. paragraf).

51. Bu durumda, Mahkeme artık bu merci önünde duruşma yapılmamasını haklı çıkaracak koşullar olup olmadığını tespit etme yoluna gitmiştir. Mahkeme, yargılamaların özellikle hukuki veya son derece teknik hususlarla ilgili olduğu durumlarda bu tür koşulları kabul ettiğini yinelemiştir (bk. yukarıdaki 43. paragraf ve *Becker/Avusturya*, no. 19844/08, § 39, 11 Haziran 2015 ve bu kararda anılan davalar). Mahkeme bu bağlamda, sanık hakkındaki bir suçlamanın temelini oluşturan olayların, sanık veya güvenilirliği ilk derece mahkemesinin tespiti üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilecek tanıklar tarafından yapılan açıklamalar gibi sübjektif ve soyut nitelikteki delillerden oluştuğu durumlarda, bir davayı maddi ve hukuki yönden inceleme yetkisine sahip olan ikinci derece mahkemesinin, duruşma talebini cevapsız bırakamayacağını belirtmiştir (bk. *Mtchedlishvili/Gürcistan*, no. 894/12, § 39, 25 Şubat 2021 ve yukarıda anılan *Becker*, § 41 ve bu kararda yapılan diğer atıflar). Ankara Bölge Adliye Mahkemesinin gerçek bir gerekçe sunmaması nedeniyle, Mahkeme, söz konusu mahkemenin duruşma yapmamasını sağlayabilecek istisnai koşulların söz konusu olup olmadığını değerlendirememiştir. Benzer şekilde, başvuranın, Ankara Bölge Adliye Mahkemesinde duruşma yapılmamasına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine yaptığı şikâyet gerekli şekilde dikkate alınmamıştır.

52. Ayrıca Mahkeme, Hükümet'in somut davada Ankara Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen tutumundan ayrı bir sorunun ortaya çıkmadığı

yönündeki iddiasına katılamamıştır; zira başvuranın -kendisine göre, istinaf aşamasındaki yargılamaları da kapsayan- gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti, mevcut başvurunun tebliğ edildiği tarihte kabul edilemez bulunmuştur. Bunun nedeni ise, söz konusu kabul edilemez bulunan şikâyetin, istinaf aşamasında bir duruşma yapılması gerektiğine ilişkin değil, başvuranın mahkûmiyetinin gerekçesine ilişkin olmasıdır. Bu nedenle Mahkeme, bu şikâyetin, Ankara Bölge Adliye Mahkemesinin başvuranın duruşma talebini ele alma görevini yerine getirip getirmediği hususu üzerinde herhangi bir etkisi olamayacağına hükmetmiştir.

53. Mahkeme ayrıca, yukarıda yer verilen arka planı göz önünde bulundurarak ve somut davadaki hukuki meseleye ilişkin içtihadını dikkate alarak, somut davada ihlal tespit edilmesinin bölge adliye mahkemelerinin her bir davada duruşma yapması gerektiği anlamına geleceği temeline dayanan Hükümet iddiasını, Mahkemenin bakış açısının bütününe bakıldığında sağlam bir hukuki temele dayanmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

54. Son olarak, Hükümetin istinaf mahkemesi önünde yürütülen yargılamalarda silahların eşitliği ilkesine riayet edildiği yönündeki argümanına ilişkin olarak, ne Cumhuriyet savcısının ne de başvuran veya avukatının sözlü beyanda bulunmak üzere davet edildiği dikkate alındığında, Mahkeme, silahların eşitliği ilkesinin ceza yargılamalarında daha geniş nitelikteki adil yargılanma kavramının sadece bir özelliği olduğunu ve bu nedenle bir temyiz mahkemesi önünde duruşma yapılması konusunda belirleyici nitelikte olmadığını belirterek benzer bir argümanı reddettiğini yinelemektedir (bk. yukarıda anılan *Ekbani*, § 30). Bu kapsamda, Mahkeme Hükümetin argümanını reddetmiştir.

55. Yukarıda belirtilen hususlar, Mahkemenin, Ankara Bölge Adliye Mahkemesinin başvuranın duruşma talebini ele almaması nedeniyle Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiği sonucuna varması için yeterli olmuştur.

II.SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

56. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

57. Başvuran, 150.000 avro maddi tazminat ve ayrıca 150.000 avro manevi tazminat talep etmiştir.

58. Hükümet, bu taleplere itiraz etmiştir.

59. Mahkeme başvuranın maddi tazminat talebini gerekçelendirilmediğinden ötürü reddetmiştir. Mahkeme ayrıca, mevcut davanın koşulları içerisinde, ihlal bulgusunun başvuranın uğradığı her türlü manevi zarar için tek başına adil tazmin teşkil ettiğini değerlendirmiştir (bk. yukarıda anılan *Mtchedlishvili*, § 44). Bu yönde vardığı sonuca rağmen Mahkeme, en uygun telafi yolunun başvuranın talep etmesi halinde Sözleşme'nin 6. maddesinin gerekliliklerine uygun olarak yeniden yargılama yapılması olacağını vurgulamıştır.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine;
3. İhlal tespitinin, başvuranın uğradığı manevi zarar açısından tek başına yeterli adil tazmin teşkil ettiğine,
4. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir.*

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3 maddesi uyarınca 12 Aralık 2023 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan